

Dubnica a okolie

1. Úvod

Motto: „Minulosť síce zmeniť nemôžeme, ale môžeme sa z nej poučiť a tvoriť súčasnosť tak, aby zmenila budúcnosť.“

2. História

Dubnica (1244 – 2004)

V podhorí Malej Magury, na jej malebnom južnom úpätí v povodí potoka Dubnička, leží v nadmorskej výške 270 m Dubnica, miestna časť mesta Bojnice. Prvé stopy osídlenia na jej území sú z mladšej doby bronzovej, keď sa tu usadil ľud lužickej kultúry. Z tohto obdobia pochádzajú nálezy z mohylového pohrebiska na Kopaničkách. V období staršej dobe železnej obyvatelia osídlili výšinné hradisko v polohe Hradište. Pripomínajú nám ich bronzové predmety a keramika. V 5.-6. stor. osídľujú územie slovanské kmene. Vhodne orientované prírodné prostredie im umožňovalo venovať sa popri poľnohospodárstve chovu dobytka i remeselnej činnosti. Črepy zdobené jednoduchou i viacnásobnou vlnkovkou dokladajú miestnu slovanskú hrnčiarsku dielňu.

Dávne listiny potvrdzujú stopy už r 1113. Vznik dnešnej obce Dubnica sa predpokladá v 13. storočí, prvá písomná zmienka je z roku 1244, kedy sa spomína ako terra Dubnice. V tomto období je súčasťou hradného panstva v Bojniciach. V roku 1430 ho kráľ daroval Nofriovcom a medzi menovanými majetkami sa spomína aj Dubnica. V 15.-16. storočí sa stal známym a vyhľadávaným obchodným artiklom bojnický šafrán. Tento sa pestoval v Dubnici a na okolí. Obdobie 17. storočia je charakteristické rušnými politickými i vojenskými udalosťami, kedy sa Bojnice stali terčom mnohých stavovských povstaní. Dubnicou sa tak viackrát prehnali povstalci i cisárskych vojská.

V roku 1598 v dedine Dubnycza stálo 13 domov. Žili v nich väčšinou hofieri, najchudobnejšia časť obyvateľstva. Zápis z roku 1675 podáva prvú informáciu o stave obyvateľstva. V 33 domoch ich žilo 109. V roku 1753 v Dubnici žilo už 54 rodín. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, chovali dobytok, kone, ošípané a ovce, počas zimy spracúvali drevo na výrobky pre domácnosť.

Dubnický majer bojnického zemepána sa prvýkrát spomína v roku 1629. Pestovali tu obilniny, strukoviny, konope a kapustu. V tomto období bolo rozšírené aj ovocinárstvo. Viac sa však zameriavali na živočíšnu produkciu. V polovici 18. stor. ležal južným smerom na konci obce. Tvorili ho obytné budovy a maštale kryté slamou a šindľom, sýpky, výbehy pre zvieratá i jelenia obora.

V 19. storočí sa v tejto oblasti značne rozšírilo pestovanie ovocia, pre domácu spotrebu i na predaj, v čerstvom stave alebo ako sušené. Najviac sa pestovali hrušky, slivky, orechy, čerešne a jablká. Kvalitnej sadbe napomáhala i dubnická škôlka.

Počet obyvateľov v obci Dubnicza v roku 1900 bol 239. Žili v 35 domoch. Ich hlavným zamestnaním bolo poľnohospodárstvo i sezónne práce v južnejších oblastiach. Ďalší ako murári zvučného mena putovali po krajine. Sociálny pokrok v obci sa prejavil utvorením spoločnej hasičskej čaty s obyvateľmi Bojníc 8. mája 1892 a otvorením ľudovej školy v Dubnici 4. mája 1901. Vrcholil však národnostný útlak, čo sa prejavilo aj v zmene názvu obce na Bajmócz tölgyes. Z frontov prvej svetovej vojny sa do Dubnice nevrátilo 44 jej občanov.

Začiatkom 20. stor. bol v Dubnici v prevádzke veľkostatok, malá vápenka a urbárska tehelňa. Obyvateľstvo však bolo nútené odchádzať za prácou až za hranice. V nedostatku bola i obec, keď tu v roku 1933 zamietli elektrifikáciu. Z príkladných činov treba spomenúť zriadenie samostatnej hasičskej čaty v Dubnici 16. septembra 1926 a otvorenie kultúrneho domu v roku 1940 miestnym urbáriatom pre tunajších 418 obyvateľov. Niekoľko občanov sa aktívne zúčastnilo bojov v rámci Slovenského národného povstania. Obetiam je venovaný pomník na cintoríne.

Na základe právoplatného vyvlastňovacieho nálezu č. 5160/1927 prievadzského okresného úradu boli v Dubnici niektoré pozemky v roku 1927 po Jánovi Pálffymu vyvlastnené a priznané v prospech rodín Pipíškovcov, Adamíkovej, Bielikovej, Príhodovej, Dražu, Hraňu, Hrňu, Luptovského a Vážana.

Po oslobodení sa rozbieha bytová výstavba. V dobe sčítania tu bolo už 90 domov. Moderná doba prenikala do obce zavedením telefónu (1951), otvorením predajne potravín (1953) a zavedením elektriny (1959). Poľnohospodárske družstvo založilo 80 roľníkov 20. septembra 1959, na výmere vyše 285 ha poľnohospodárskej pôdy.

K historickej udalosti vo vývoji obce došlo 1. júla 1960, keď bola Dubnica zlúčená s mestom Bojnica bez referenda a bez jej obyvateľov Uznesením č. 27/1960 Okresného národného výboru v Prievidzi. O osude obce Dubnica tak rozhodlo 40 prítomných zo 60 členov výboru ONV Prievidza, ktorí s Dubnicou nič nemali. V tom čase bola jej rozloha 295 ha a žilo tu 505 obyvateľov. Spojením oboch sídiel pribudli nové ulice. Obchodnú sieť rozšírilo odovzdanie komplexu Luna v roku 1976. V budove starej školy bola zriadená materská škola, prístavba rozšírila kultúrny dom a v roku 1985 pribudlo detské ihrisko. Časť pôvodnej zástavby ustúpila výstavbe novej cesty do Kanianky.

Takmer úplnej likvidácii Dubnice koncom 80. rokov zabránila občianska iniciatíva, ktorá sa postavila proti výstavbe rozsiahleho sídliska. Iniciatíva dodnes pokračuje v činnosti Klubu Melenčiarov.

Po roku 1989 nastal v Dubnici na rozdiel od stavebných a iných aktivít za socializmu všeobecný spoločenský úpadok, kedy sa tu okrem individuálnej bytovej výstavby nič nepostavilo a ani patrične neudržiavalo, o čom svedčí „žalostný“ stav kanalizácie, elektrorozvodov a miestnych komunikácií.

Významnou udalosťou v novodobých dejinách Dubnice bola výstavba kostola Sedembolestnej Panny Márie (2000), ktorého základný kameň posvätil pápež Ján Pavol II v Šaštíne pri

svojej návšteve Slovenska v roku 1995. Iniciátormi i aktérmi výstavby boli miestni obyvatelia.

Tradiície športu boli zúročené založením Telovýchovnej jednoty Družstevník Bojnice – Dubnica v roku 1973, dnes súčasť klubu TJ Baník Prievidza. V roku 1985 bol rekonštruovaný starý štadión. Pre športové potreby slúži i miestna strelnica. Aktívne tu pôsobia kluby futbalistov, tenistov, šachistov, strelcov, modelárov i turistov.

Tradičným odevom obyvateľov Dubnice bol kroj. Ženský pozostával z rubáča – spodníka, ktorý mal vrchný diel z červenčinovate a bielej riasenej sukne. Vydaté ženy nosili na hlave mäkký plátenný čepiec s vyšívaným dienkom a bielymi dlhými viazačkami. Pod ním mali vlasy upravené na chomút srdcovou drôtenou podložkou. Mužský kroj pozostával z bielej košele s rozšírenými rukávami, plátenné gate, súkenné nohavice, vesta, kožúštek a krátky súkenný kabát.

Dodnes sú živé tradície stavania mája, Deň matiek, výstava ovocia a zeleniny, mesiac úcty k starším i posedenie pod jedličkou. Aktívne pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, Klub Melenčiarov a Klub žien a Združenie technických a športových činností.

Z kultúrnych a historických pamiatok sa v Dubnici nachádza murovaná kaplnka Panny Márie z 18. stor., prícestná socha Immaculaty z 19. stor., moderný sieňový kostol Sedembolestnej Panny Márie, vysvätený 16. septembra 2000 a pomník padlým v oslobodzovacom boji na cintoríne.

Život obyvateľov Dubnice vo feudalizme

V Dubnici žili početné rodiny hofierov, ktorí boli najchudobnejšou skupinou obyvateľstva. Nemali pozemky, bývali a zamestnaní boli u bohatých mešťanov. Neplatili cenzus, ale boli povinní na vlastné útraty roznášať listy a vykonávať všetky ostatné práce, ktoré vyžadovalo zámocké panstvo. Nemali v úžitku pole ale museli obrábať panské záhrady a vinohrady.

Obyvatelia sa v hojnej miere venovali ovocinárstvu. Ovocné sady sa rozrástli na tzv. Kopaniaciach. Ovocie či už v sviežom ale najmä v sušenom stave bolo dôležitým doplnkom stravy. Pripravované na rôznych spôsoboch sa jedávalo najmä v pôste. So sušeným sa aj obchodovalo. Vydávalo sa do susedných žúp. Pestovali sa najmä hrušky, slivky, orechy, jablká a podľa všetkého aj marhule. Popri pestovaní obilnín a iných plodín malo veľký hospodársky význam aj vinohradníctvo. Významnou plodinou, ktorá sa pestovala na majeri a poddanskej pôde bol šafrán. Sadil sa na poliach a záhradách. Predstavoval významný obchodný artikel a prispieval na zlepšenie hospodárskej existencie obyvateľov. Bojničania a Dubničania za zvýšené robotné povinnosti okolo hradu boli podľa urbára oslobodení od odovzdávania šafránu. Peľ zo šafránu sa používal ako korenie do polievky, ktorej dával výraznejšiu žltú farbu.

Charakteristickou črtou ekonomicko-spoločenských pomerov v mestečku Bojnice v 20. rokoch 17. stor. bolo upevňovanie majerského hospodárenia, na ktorom zemepán hospodáril vo vlastnej réžii. Zameriavalo sa na produkciu obilia, piva a vína, ktoré predstavovali hlavný druh tovarovej výroby. Súčasťou majerského hospodárenia bolo i zakladanie rybníkov. Stupňovanie produkcie pri vtedajšom extenzívnom spôsobe hospodárenia vyžadovalo zvýšenie robotných povinností obyvateľov. Postavenie poddaných sťažovali neustále turecké vpády a stavovské vojny, a nepriaznivo ovplyvňovali ich útlak a vykorisťovanie.

Po odhalení vesselényiovského sprisahania proti Habsburgovcom celé Slovensko obsadili nemecké vojská. Podľa vyčíslených škôd spôsobených vojskom v r. 1670 –1673 utrpeli Bojnica a Dubnica pomerne najmenšie škody z obcí a miest bojnického panstva.

V Dubnici bolo v stredoveku 42 želiarskych, 11 hofierskych rodín a 1 kopaničiar, ktorí mali v držbe 45 br. Meríc poľa, 472 ½ br. Meríc kopaníc a 11 $\frac{9}{16}$ „falkastier“ lúk. Na tej výmere chovali 36 volov, 13 koní, 39 kráv, 11 kusov jaloviny. 115 oviec a 65 ošípaných.

Pálffy, keďže na svojom alodiálnom panstve potreboval viac robotných síl, vydal Dubničanom pole Talicky na zlepšenie postavenia želiarov. V Dubnici r. 1572 boli opustené 4 „grun-

ty“, a to Remišov, Jambrikov, Podolákov a Moravčíkov. Opustené polia užíval richtár a lúky obec. V tejto súvislosti si zasluhuje pozornosť fakt, že bojnické panstvo do r. 1752 nezaberalo opustenú pôdu, ale ju prepustilo roľníkom alebo obci za tých podmienok, ako sa užívala dovtedy, alebo za peňažnú rentu, prípadne za naturálnu rentu. Polia a najmä menej úrodné kopanice sa v Dubnici obrábali dvojpoľným systémom. Osada nemala určený presný počet týždenných robôt, ale boli povinní odrobiť dominikánske pozemky v hradnej záhrade na „Príkope“, na rybníku pokosiť lúky a zvieť 7 vozov sena a mládze. V rámci robotnej renty museli po celý rok odväzovať a priväzovať sladový jačmeň do panského pivovaru, do mlyna „Mrazové kúty“ a zvyšky zo sladového jačmeňa z pivovaru zasa pre panskú ošipáreň v Dubnici. Okrem toho boli povinní bieliť panské plátno a vykonávať ručné a záprahové roboty „podľa potreby panstva“.

Oslobodení boli od dlhých fúr za výkupné 6 zl. To ich však neoslobodzovalo od odvozu zveriny do Bratislavy.

Naturálnu rentu z pozemkov Talicky a z kopaníc odvádzali iba zemepánovi. Cirkev nemala z nej nárok na desiatky.

Finančnú rentu (cenzus) odvádzali od domov, podobne ako Bojničania. Cenzus zahrňoval i soľný poplatok 5 zl. a árendu z pálenia 15 zl. Okrem toho platili od oviec (od starej 5 denárov a od jahniat 2,5 denára).

Koncom prvej polovice 18. storočia sa už jasne črtalo úsilie Pálffyovcov o zvyšovanie robotných povinností. Narastanie robotnej renty vyplývalo zo snahy zemepána zvýšiť trhovú produkciu obilia a mäsa na svojich majeroch v Bojniciach a Dubnici.

Konkrétnejšie doklady sú iba o majeri v Dubnici. Ležal južným smerom na konci obce. Jeho stred tvorili staviská – budovy, kryté slamou so šindľovým hrebeňom. V nich boli obytné miestnosti, komory a maštaľe pre statok. Severne stáli tri sýpky, v ktorých sa uskladňovali obilniny z alodiálnych majetkov a dežmové obilie z desiatkov. V strede majera sa týčil holubník na štyroch stĺpoch. Južným smerom až k Niechore sa tiahlo nové oplotenie pre husi (pro anseribus). Naproti bola ovocná záhrada.

Pole majera o rozlohe 18 br. Meríc sa rozprestieralo v susedstve kanianskeho chotára v polohe Do rubani a Horná sokolka, kde ešte r. 1740 bola jelenia obora. Lúky boli tri, a to tzv. Dolnie lučky, Hornie lučky a Smrekový háj. Dorábalo sa na nich 17 vozov sena a 8 vozov mládze.

Majer sa zameriaval viac na živočíšnu výrobu s pomerne vysokým stavom dobytku. Ustajňovali 6 býkov, 28 kráv, 16 juncov, 28 jalovic (12 starých dojníc, 3 prvôstky a 13 jalových) a 10 teliat. Užitočnosť od jednej staršej dojnice sa kalkulovala na 18 holieb masla a 40 libier syra, od prvôstky a jalovej na 9 holieb masla a 20 libier syra. Čistý príjem panstva vykazoval za 360 holieb masla po 25 gr. 90 z., a 20 zl. za 800 libier syra po 2,5 gr.

V majeri bola aj ošipáreň, v ktorej chovali 61 kusov. Z nich sa odovzdávali jednotlivé kusy na povinný výkrm susedným mlynárom, čo tvorilo súčasť ich naturálnych dávok, pri ktorých sa často uvádzala i hodnota v peniazoch.

Z krmnej hydiny sa chovalo na majeri 10 moriek a 2 moriaky, 10 husí a 2 gunáre, 10 kačíc a 2 káčery, z ostatnej 5 kohútov a 30 sliepok. Panstvo poberalo ročne od každej nosnice prírastok 5 kusov, čo spolu vynášalo 50 mladých moriek, toľko husí a kačíc a 150 kureniec. V peňažnej hodnote sa uvádzala cena morky a husi po 25 gr., teda celkový príjem 25 zl. Za kačice po 7,5 gr. získavalo panstvo 3 zl. 7,5 gr. a z kureniec po 5 gr. im plynulo 7 zl. 50 gr. Okrem toho sa od každej sliepky odovzdávalo po 40 vajec, dovedna 1200 kusov v hodnote 6 zl.

Existencia dubnického majera a jeho hospodárenie, založené na vykorisťovaní práce poddaných, svedčí, že v živočíšnej výrobe nastúpilo bojnické panstvo cestu tovarovej výroby a badať odklon od extenzívneho dobytkárstva. Pre drobný výsek mäsa bola v Bojniciach panská jatka, za ktorú platil mäsiar ako cenzus 1 cent loja a 4 zl.

Tereziánska urbárna regulácia z r. 1767 nezasiahla hlbšie do života Bojníc. I naďalej zostal v platnosti kontrakt z r. 1647, ktorý fixoval základné vzťahy poddaných k zemepánovi a stal sa v druhej polovici 18 storočia hamovkou ďalšieho vývoja.

Dubnica s pozemkami na 12 28/32 sesí platila zemepánovi kuchynský poplatok vrátane teľaťa 10 zl. 31 gr., domový cenús od 32 domov 31 zl. (okrem richtára). Najväčšou záťažou pre poddaných bola robotná renta. Každá sesia musela poskytnúť ročne 32 záprahových robôt, teda spolu 669 dní alebo 1338 dní ručnej práce. Dubničania boli zaviazaní vykonávať panstvu tzv. dlhé fúry a to od 12 sesí 3 záprahové povozy, čo reprezentovalo 12 dní. Osobitným druhom ich poddanských služieb bola povinnosť narúbať a doviest' panstvu 12 siah dreva. Robotnou povinnosťou boli zaviazaní i 6 hofieri. Každý z nich musel odpracovať 12 dní ručnej práce – spolu 72 dní. Za užívanie regálnych práv výčapu platili 25 zl. a od kotlíkov 10 zl. Keďže nemali dostatok pasienok, vyhánali 102 kusov dobytky na panskú pašu, za čo platili zemepánovi 204 zl. Na pleciach poddaných ležala štátna i stoličná daň.

Výnosy majerského hospodárenia založeného na vykorisťovaní nevoľníckej práce nedosahovali žiaduce parametre. Hospodáril sa trojpoľným systémom a každý pokus o jeho zlepšenie sa dostával do protikladu s celkovým systémom povinných robôt. Lipnutie na systéme robotnej renty, prípadne námedznej práce hamovalo rýchlejší pokrok v poľnohospodárskej výrobe i na panských majeroch.

Poľnohospodárska výroba nepokročila ani v prvej polovici 19. storočia, i keď niektorí roľníci za obilnej konjunktúry v napoleonských vojnách zbohatli. Úhor a spoločné pasenie dobytky boli silnejším putom ako všetky pokrokové snahy o zmenu zaostalého trojpoľného systému. Na nízkej úrovni bolo najmä kopaničiarske hospodárstvo, ktorému sa nevenovala dostatočná pozornosť. Nezáujem poddaných o rozšírenie a zvyšovanie výnosov obilnín ovplyvnila vysoká naturálna renta. Pálffyovci – čo bol inak zriedkavý prípad na Slovensku – vybrali od kopanic každý ôsmy snop. Dubnica odviedla panstvu 14 snopov súraži, 92 snopov raži, 23 snopov jačmeňa a 88 snopov ovsa.

Na majeri naďalej prevažovala poddanská robota nad námedznou prácou, hoci bola nevýnosná. Na starej úrovni ostala aj poľnohospodárska technika. Obilie sa mlátilo ručne cepami a mlatba trvala zvyčajne celú zimu. Mlatci sa regrutovali z chudobných sedliakov, želiarov a hofierov. Vyplácali ich v naturáliách. Mali nárok na každý 13. kríž z oziminy a 12. kríž z jarín. Istý zárobok plynul poddaným z furmanky. Za dvojzáprah v rámci župy sa platilo 2 zl., do druhých žúp 3 zl. Hostia idúci do kúpeľov z Nitrianskej župy platili 3 zl., „cudzozemci“ 4 ul. Za „foršpont“.

V sociálnom postavení poddaných nie bezvýznamnú úlohu hralo i bývanie. Domy boli drevené, kryté slamou, vlhké a nehygienické. Zariadenie poddanskej domácnosti bolo veľmi skromné. Bývanie celej rodiny (najmä v zime) sa obmedzilo na jednu izbu. Kúrilo a varilo sa na otvorenom ohnisku (kozube) bez komína, čo zapríčiňovalo časté požiare, ktoré sa zriedkakedy dali lokalizovať.

Feudálne vzťahy znemožňovali ďalší rozvoj výrobných prostriedkov. V priebehu tridsiatych a štyridsiatych rokov 19. stor. dozrievali i u nás vnútorné buržoázne premeny.

Najťažší úder zasadil Pálffy Bojničanom ale aj Dubničanom obmedzením lesných úžitkov, ktoré za určitých podmienok zabezpečovali poddaným potrebné palivové, stavebné drevo a využívanie žirnej pastvy. Predpoklady na stenčovanie a zatlačanie poddanských úžitkov na najmenšiu mieru si Pavol Pálffy vytvoril už v kontrakte z r. 1647. Tereziánsky lesný poriadok z 22.12.1769 bol pre neho výhodnou právnou zámenkou pre rozhodné uplatnenie svojich zámerov, ktoré v konečných dôsledkoch znamenali obmedzenie a zákaz ďalšieho klčovania pôdy a zakladania kopanic.

S prvým zákazom rozširovať kopaničiarsku pôdu sa stretávame 24.10.1772. Pálffy ho zdôvodnil tým že veľká časť lesov bola povalená, kozami zničená, značná časť klčovísk sa už ani neorie, ani nekosí a od poddaných opustená a nevyužitá bolestne bije do očí.

Obmedzenie lesných úžitkov súviselo aj so značnou vyčerpanosťou a spustošenosťou lesov, a s ochranárskou politikou viedenského dvora, smerujúcou k zlepšeniu hospodárenia s lesným bohatstvom. Iste boli namieste opatrenia proti paseniu kôz a prechmatom poddaných v záujme lesného hospodárenia, keby sa zabezpečili nároky poddaných a zabránilo sa zeme-
pánom zneužívať dané úpravy proti nim. Zo sťažnosti Bojničanov r. 1814 na lesného Jána Malečka sa dozvedáme, že sa dokonca zakazovalo vyrubovať drevo na medziach vlastných kopaníc, ktoré si prv mohol každý vyťať a spracovať podľa vlastného uváženia. Panstvo sťažovalo prístup do hory i tým, že vyhradilo jednu cestu a každý priestupok stíhalo pokutami. V zime ich polesný vyhánal do porubských hôr, kde bolo málo dreva a zlý prístup. Bojničania a Dubničania zákaz nerespektovali. Celé ďalšie desaťročia sú poznačené neustálym zápasom medzi poddanými a zemepánom o rozsah urbárskych lesných úžitkov. Víťazne zo sporov vyšiel Pálffy, ktorý sa právne opieral o ustanovenie lesného poriadku. Na základe rozsudku panskej stolice z 10.1.1817 sa definitívne zakázalo ďalšie klčovanie pôdy. Obyvatelia boli tak pripravení o dôležitý zdroj príjmov z predaja dreva a získania novej pôdy, po ktorej pri raste počtu obyvateľstva koncom 18. stor. bol značný hlad.

Pre finančné ťažkosti sa v Dubnici dlho otáľalo so zriadením ľudovej školy. Otvorili ju až 2.5.1901, keď ministerstvo školstva uhradilo náklady na výstavbu.

Autor článku: Ján Kováč

Život obyvateľov Dubnice v 20. storočí

Dubnica, malá podhorská dedinka obklopená z dvoch strán výbežkami Malej Magury. Žilo tu (pred zlúčením za existencie 1. Československej republiky) približne 500 obyvateľov, strední roľníci, maloroľníci a sezónni robotníci. Žilo sa ťažko. Roľníci sa o úrodu delili s lesnou zverinou a panstvo vyplácalo poškodených pol fúrou dreva. Prípadne fúrou alebo o niečo viac. Obyvatelia však žili spokojne, bez konfliktov, sporov a udavačov. Teda jedna dedina – jedna rodina. V letnom období len s polovičným počtom obyvateľov, lebo mladí odchádzali na sezónne práce na južné Slovensko, do Čiech a na Moravu, prípadne do Rakúska. Odvážnejší odchádzali do Francúzska na niekoľko rokov a z ťažko zarobených peňazí kupovali polia v bojnickom chotári. Pracovití, húževnatí, pritom zbožní a jednotní Dubničania postupne získavali príslušnú časť bojnického chotára.

Od Bojníc dedinku delila asi tristometrová prieluka a cintorín a spájala neudržiavaná vicinálna cesta, ktorá bola dobre schodná len v zimnom období. Dedinka bola bez elektrického osvetlenia, telefónu, vodovodu a kanalizácie.

Bývalí urbáristi začali s výstavbou kultúrneho domu, ktorý bol po dokončení

v tom období najväčším kultúrnym zariadením v dedinách okresu. Zásluhy na výstavbe mali urbáristi a všetci občania pod vedením Jána Juríka, Jána Chlpeka, a Štefana Šimku.

Mnoho spoluobčanov sa zapojilo do SNP. Žiaľ viacerí sa už domov nevrátili. Zahynuli v boji alebo v zajateckých táboroch. Boli to J. Rajecký, J. Kotrík, J. Cagáň, a Št. Pipiška.

Po roku 1945 sa začal nový život. Štruktúra obyvateľstva sa začala meniť. Mladí ľudia sa stali robotníkmi firmy Hansel, neskôr Hornonitrianskej stavebnej spoločnosti a rekvalifikovali sa

na profesie murár a tesár. Voľby v roku 1946 sa skončili dvojtretinovou väčšinou Demokratickej strany (obdobne ako v rámci celého povojnového Slovenska – v Čechách a na Morave to bola Komunistická strana Československa - KSČ). Predsedom MNV v Dubnici sa stal predseda DS Jozef Priehoda. V roku 1948 bol zosadený, no život bežal ďalej a v roku 1950 došlo k rekonštrukcii MNV (Miestny národný výbor – obdoba obecného úradu za socializmu), pričom do 5 člennej rady sa dostali traja mládežníci - T. Chlpek, Fr. Chlpek a Anton Šimko (autor článku). Za predsedu MNV bol zvolený staronový predseda Jozef Priehoda a vykonával funkciu predsedu do ďalších volieb. Elektrifikovala sa obec, zaviedla sa pravidelná autobusová linka Prievidza – Dubnica.

Rok 1960 bol prelomový. Predstavitelia Bojníc a Dubnice sa dali zlákať veľkými preferenciami kúpeľných miest a došlo k zlúčeniu Bojníc a Dubnice. Žiaľ očakávaného prínosu sa nedožili ani Bojničania a tým menej Dubničania. Namiesto sľubovaného rozvoja prišli lokálne spory (ktoré mimochodom trvajú dodnes), pričom sa mesto rozrástlo, ale len v individuálnej bytovej výstavbe bez potrebnej spoločenskej vybavenosti.

Združstevňovaniu sa nevyhla ani Dubnica JRD bolo založené ako jedno z posledných v okrese (založené 1952). Začiatok bol veľmi ťažký, ale v krátkom čase sa družstvo skonsolidovalo pod vedením prvého predsedu Jána Juríka. Po viac ako dvojročnej existencii sa spojili JRD Bojnica – Dubnica a JRD Bojnica – Kúty (1962) v jedno dobre prosperujúce družstvo. Po presťahovaní vedenia JRD na Kúty zanikla posledná inštancia reprezentujúca túto mestskú časť. Dubnica bola dobrá len na kádrové (personálne) zloženie MNV Bojnice, nakoľko poslanci boli obyčajne len bezpartajní, robotníci a ženy.

Dubničania však v iniciatíve nepoľavili. Pod vedením MO požiarnej ochrany sa začala v roku 1970 nová akcia – prístavba k domu mládeže. Vybuďovala sa v tom čase najväčšia spoločenská miestnosť v Bojniciach s Požiarnou zbrojnicou a klubovými miestnosťami. V rekordne krátkom čase bola akcia ukončená – začiatok – máj a ukončenie – november 1970. Zásluhy na tom zhruba polročnom diele mali O. Richter, J. Cagaň, bratia A. a J. Fajka, Ľ. Luptovský, Fr. Priehoda, V. Kozár, Sl. Gatiaľ, J. Grešner, A. Jurík, K. Šagát a ďalší.

Nastalo krátke obdobie stagnácie, po ktorom vznikla v roku 1973 nová iniciatíva. V tom roku bola založená TJ Družstevník Bojnica – futbalový oddiel, na ktorej vzniku má najväčšie zá-

sluhy mládežnícka organizácia pod vedením J. Juríka a predsedu JRD A. Bátoru. Do výboru bol zvolený aj Anton Šimko (autor článku) K mládežníckej iniciatíve sa ihneď pripojili J. a L. Grešner, J. a P. Rajecký. Š. Pipiška, J. a Fr. Vážan a ďalší. Prišli i skúsení organizátori T. Chlpek, O. Richter a Kl. Priehoda. Za prvého predsedu bol zvolený A. Bátora, spoluzakladateľ TJ. Po dvoch rokoch bol na 10 rokov Anton Šimko (autor článku). V tomto období bolo vybudované futbalové ihrisko SNP, šatne a bufet. Bolo to veľké nadšenie a bezplatne odpracované brigády u jednotlivcov sa počítali na 100 hodín. Organizačne sa TJ tiež rozrástla. Zásluhou Ing. M. Fujera bol založený odbor turistiky, Ing. St. Šimku tenisový oddiel a manželov Zábojníkovcov šachový oddiel. Prišli i ďalší organizátori – U. Uhrecký, Ing. E. Dedič, Ing. Vl. Jankovič, MUDr. E. Ottinger, M. Týleš, M. Pastierik a ďalší. Tieto roky boli poznačené veľkorysým budovaním futbalového ihriska. Dosiahlo sa veľa i keď

postavenie vedúcej spoločenskej sily TJ v miestnej časti Dubnica sa pomaly stráca.

Po novembrovej revolúcii vznikol Výbor občianskej iniciatívy časti Dubnica, ktorý začal presadzovať požiadavky spoluobčanov. Verím, že občianska iniciatíva splní svoju spoločenskú funkciu a stane sa iniciátorkou rozvoja a spoločenského života v tejto časti mesta.

Autor článku: Anton Šimko

Najvýznamnejšie udalosti v histórii Dubnice

1244	prvá písomná zmienka o Dubnici
4. 5. 1901	zriadenie ľudovej školy v Dubnici s príspevkom Ministerstva školstva.
1910	postavená tehelňa na mieste dnešných potravín LUNA
1922–1961	Národná škola v Dubnici (základná škola)
1961 - 2005	Materská škôlka v Dubnici
16.9.1926	zriadená samostatná hasičská čata v Dubnici (Bojnice)
1927	vyvlastnené pozemky po Jánovi Pálffyemu a priznané v prospech niektorých dubnických rodín
1940	otvorený Kultúrny dom
1951	zavedenie telefónu
1952	ako jedno z posledných v okrese bolo založené JRD
1953	Otvorenie predajne potravín
1959	zavedenie elektriny
1.7.1960	zlúčenie samostatných obcí Bojnice a Dubnica do jedného celku pod názvom Bojnice
1962	Po viac ako dvojročnej existencii sa spojili JRD Bojnice – Dubnica a JRD Bojnice – Kúty v jedno dobre prosperujúce družstvo.
1968	zbúraná tehelňa
1970	prístavba k spoločenskému domu - vybuďovala sa v tom čase najväčšia spoločenská miestnosť v Bojniciach s Požiarnou zbrojnicou a klubovými miestnosťami
1973	založenie Futbalového klubu Bojnice Dubnica - Telovýchovnej jednoty Družstevník Bojnice – Dubnica
1976	odovzdaná do užívania Luna - Potraviny a reštaurácia
18.9.1985	odovzdanie cesty medzi Dubnicou a Kaniankou
1985	Svojpomocne vybudované detské ihrisko pri kostole
1985	svojpomocne vybudované Futbalové ihrisko
17.8.1986	otvorený futbalový štadión v Bojniciach – Dubnici
1989	Založený Výbor občianskej iniciatívy časti Dubnica, ktorý zabránil zbúraniu Dubnice a vybudovaniu sídliska na jej mieste
1995	založenie klubu Melenčiarov
2000	svojpomocná výstavba kostola Sedembolestnej Panny Márie
2005	zaregistrovanie Klubu Melenčiarov občianske združenie

Historické pamiatky a významné objekty

Kostolík Sedembolestnej Panny Márie

Dielo, ktoré si svojpomocne postavili miestni obyvatelia malo pôvodne byť kaplnkou. No pri vysviacke v septembri 2000 ho biskup Rudolf Baláž zakázal nazývať kaplnkou, pretože je to kostol so všetkým, čo k tomu patrí. A práve sošky od Jozefa Pekaru mu dodávajú aj punc originality a koncepcnej jednoliatosti. Všetky rezby a reliéfy - dominantný monument Sedembolestnej Panny Márie, štrnásť zastavení Krížovej cesty, Betlehem, Svätostánok, reliéfy Sv. Jána Krstiteľa, či Ciril a Metod, Grigoras, Mpečdú jeho súprava všetko chrámu tak urobili nielen boží

dom, ale aj malé múzeum, vďaka ktorému meno Majstra Jozefa Pekarú taktiež neupadne do zabudnutia.

Kaplňka - murovaná zvonica, štvorcového pôdorysu, zakončená ihlanovou strechou. Vnútri Ukrižovaný, baroková drevorezba z konca 18. stor.

Kultúrny dom - otvorený v roku 1940 miestnym urbariátom.

Potraviný a reštauráciou Luna - odovzdaná do užívania v roku 1976

Archív Bojnice – Dubnica: Notársky obvodný úrad (1871-1945), Obvodný úrad MNV Bojnice (1945-1950) – do septembra 1950, MNV Dubnica materiály (1950-1953)

Strelnica

Futbalové ihrisko – vybudované v roku 1985

Bývalá škôlka - Predtým miestna ľudová škola otvorená 4 mája 1901, Národná škola (1922 – 1961), materstvá škôlka (1961 – 2005), Ľudová škola umenia v Bojniciach od 2005.

Súčasný stav v roku 2006

Stará pôvodná požiarna zbrojnica – stála v uprostred cesty dnešnej Dubnickej ulice

Stav po roku 1961 pre postavením dnešnej Dubnickej ulice

Soška Jana Nepomuckého

Na starej ceste popri potoku Dubnička sa cesta v dnešnej šľachtickej stanici križovala s cestou z Bojníc - Čampurky do Lazian na križovatke týchto ciest sa nachádza soška Jana Nepomuckého. Pre Dubničanov je zaujímavá povest', že ju dali postaviť na počesť toho, že v týchto miestach sa im podarilo odraziť Turkov, ktorí išli na výboje do Dubnice a keďže Dubničania nemali takú možnosť ako Bojničania schovať sa za hradby, museli sa brániť ako sa dalo.

Soška Panny Márie na Ľanovom poli (Lenová): Prícestná

socha Immaculaty z pieskovca, ľudová práca z 19. stor., renovovaná 1942.

Z doliny sa ponad potok Dubnička dostaneme sa na ďalšie katastrálnu časť Lanové pole podľa miestnych obyvateľov zvané tiež Lenové. Táto časť sa rozprestiera od potoka Dubnička až po starú poľnú cestu do Prievidze, ktorá viedla poza Florišov dom a krížom cez dnešnú šľachtiteľskú stanicu na Bojnícku cestu. Na tomto mieste sa nachádzajú aj dve sošky a to jedna priamo na moste ponad potok Dubnička a spolu s lipou tvoria akúsi vstupnú bránu do obce. Soška predstavuje Pannu Máriu a bola pravdepodobne zhotovená v roku 1942.

Cintorín: Náhrobník na cintoríne pri hrobe troch padlých v SNP (1945).

„Tu odpočívajú padlí hrdinovia“

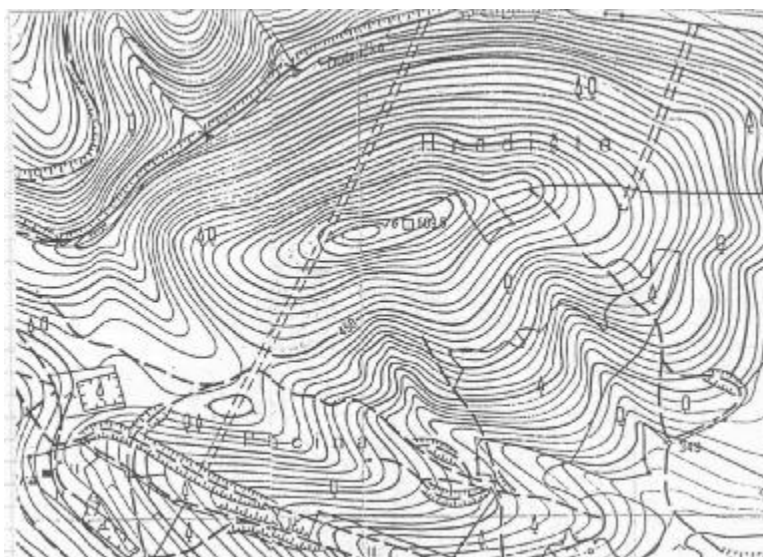
- Juraj Bulla (4.6.1910 – 21.9.1944 z Veľkej Lúky
- Jozef Pavlík (23.11.1911 – 21.9.1944 zo Župkova
- Peter Krnáč (11.9.1911 – 21.9.1944 z Hriňovej

„Vy, ktorí žijete, slobodu si vážte. Sloboda je drahá, nás životy stála.“

Hradište

Dubnica je časťou mesta Bojnice a predsa si píše svoju históriu sama. Už v praveku si šiel ľud lužickej kultúry tu svoje miesto a osídlil intravilán Dubnice. Obyvatelia osád vybudovaných na polohách Pod Grúňom, Na kopaničkách, alebo popri potoku Dubnička, ale i v intraviláne Bojníc veľmi rýchle pochopili nutnosť vybudovania utočistného hradiska.

Ľud lužickej kultúry prichádza do prostredia hornej Nitry v období mladšej a neskorej doby bronzovej (1200 – 700 rokov pred Kristom) a pretrváva tu aj počas staršej doby železnej (700 – 400 rokov pred Kristom). V tomto období, keď ľud lužickej kultúry, ktorý zaujal toto územie na dlhé stáročia dosiahol takého stupňa hospodárskeho a spoločenského rozvoja,

budoval opevnené hradiská v ťažko dostupných polohách s cieľom ochrániť obyvate-

ľov osád určitého vymedzeného územia pred nepriateľskými nájazdmi. Tieto hradiská nazývajú útočištné, lebo sa v nich obyvateľstvo ukrývalo iba v časoch nebezpečenstva. Takže to neboli trvale osídlené priestory.

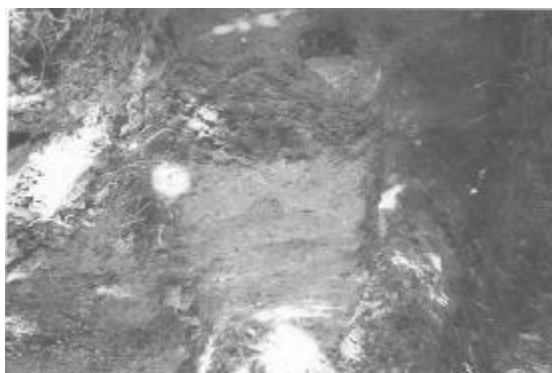
V Dubnici takéto hradisko bolo vybudované na polohe Hradište, kóta 510. Hradisko sa nachádza v náročnom neprístupnom teréne. Rozmery sú cca 70x35 metrová teda nepatrí medzi veľké hradiská čo do rozlohy, skôr menšie, čomu zodpovedá i účel. Valové opevnenie má elipsový tvar a smerom k severu stúpa. Pri archeologickom výskume bola zistená konštrukcia valového opevnenia. Keramický a bronzový inventár bol pomerne chudobný, čo dosvedčuje i to, že hradisko bolo obývané skutočne len v časoch nepokojov.

Z bronzu tu boli nájdené ihlice na spínanie odevov, z keramiky tu boli črepy z črpákov, zásobníc, hrncov, džbánov a amfor. Našiel sa tu i hlinený praslen a úštepy kremeňa, ktorý sa používal ako kresadlo. Zároveň nálezy dokazujú jeho existenciu i v staršej dobe železnej (halštatskej).

Dubnica a jej výhodná poloha upútala pozornosť v čase, keď na Hornú Nitru prichádzajú slovanské kmene. Osídľujú úrodnú pôdu na oboch brehoch rieky Nítry.

Bohaté osídlenie Slovanmi je práve v oblasti prievdzsko – bojnickej, nevynímajúc Dubnicu a jej podhorské terény. Výrazné osídlenie slovanského etnika z 9. a 10. storočia v Bojniciach nás oboznamuje po prvý raz s výrobou dechtu

v špeciálne upravených jamách. Nový pohľad prinášajú archeologické výskumy i o výrobe keramiky v tejto oblasti.

o výrobe keramiky v tejto oblasti.

Hrnčiarstvo popri iných remeslách je viazané na vhodné surovinové zdroje. Na hornej Nitre ich tvoria svahové hliny sprášového charakteru. Tieto rozsiahle pokrývajú sa tiahnu od Nitrianskeho Pravna na juh. Výraznejšie vystupujú v Dubnici, kde je veľmi kvalitná biela hlina. Okrem výbornej hrnčiarskej hliny sa tu nachádzajú aj ložiská farebných hliniek.

Slovanská keramika z Dubnice vyrábaná z miestnych zdrojov napovedá o vlastnej hrnčiarskej dielni dokumentovanej osobitnými značkami na nádobách. Okrem charakteristickej vlnovky a horizontálnych línií čo je výzdoba na slovanských nádobách obecné platná, hrnčiari si značkovali svoje výrobky na dne nádob. Na bojnických sú krúžky a rovnoramenné kríže v kruhu, na dubnických sú to päťramenné hviezdy. Tento symbol je veľmi vzácny a objavuje sa

v oblasti severozápadných Čiech. Archeologický výskum slovenskej osady na ploche Tále priniesol zaujímavé poznatky o hrnčiarskom remesle v 9. storočí v čase Veľkej Moravy. Slovanská osada v Dubnici patrí medzi ďalšie osady z Bojníc z polôh Predné Lány, Zadné Lány, Vrábecké, Lipiny, Ploštiny a ďalšie.

Slovania v prostredí Dubnice vzhľadom na úrodnú pôdu, na ktorej mohli pestovať plodiny k svojej obžive, ale i dobrú hlinu k výrobe keramiky a blízke lesa, ktoré im poskytovali drevo a lesnú zverinu pretrvávajú i v ďalšom období po páde Veľkomoravskej ríše.

Historická dokumentácia z Dubnice

Rozloha katastrov Bojníc a Dubnice ku dňu 1.7.1960:

Druh pôdy	Rozloha katastrov		
	Bojnice	Dubnica	Spolu
	m ²	m ²	m ²
Orná pôda	7.413.925	1.370.922	8.784.847
Záhrady	277.205	89.559	366.764
Ovocné sady	650.156	6.199	656.355
Lúky	301.204	356.607	657.811
Pasienky	1.281.812	111.976	1.393.788
Poľnohospodárska pôda spolu:	9.924.302	1.935.263	11.859.565
Lesná pôda	7.835.230	789.499	8.624.729
Vodné plochy	220.990	12.380	233.370
Zatravné plochy a nádvorja	772.900	76.457	849.357
Neúrodné plochy	131.224	2.075	133.299
Plocha katastrov spolu:	20.023.208	2.946.193	22.969.401

notárske zápisnice

Kedysi bol richtár volený každý rok, zväčša v novembri. Cela agenda richtára bola jedna drevená debna a v nej boli všetky zápisnice, nejaké účtovné knihy, možno obecne peniaze a potom pečatidlo. Richtára si volili občania, ale (v poddanských dedinách) z kandidátov, ktorých vybralo panstvo. Tak tomu bolo aj v Dubnici. A tak putovala aj richtárska "agenda". Zápisnice z obecných porád vyhotovoval panský notár, lebo obecného si taká mala obec, akou bola Dubnica, dovoliť nemohla. Takže notár, ktorý písal zápisnice v Dubnici, bol mestský notár z Bojníc.

Čítať a písať v minulosti nevedel každý, iba ten, kto navštevoval školu. Takže zápisnice s dávnych období nie sú podpísané preto, lebo richtár písať určite nevedel (ani prísediaci prísažní) a notár ako zapisovateľ nebol oprávnený zápisnicu z obecnej porady podpísať, preto sa tam udrela pečať a bolo. Sv. Martin, biskup z Tours býva zobrazený ako jazdec - vojak na koni, ako si mečom v ruke reze polovicu svojho plášťa a dáva ho nahému chudákovi, ktorý leží pri nohách jeho koňa. Alebo potom býva zobrazený už ako biskup, s berlou v jednej a knihou v druhej ruke. A toto by mohol byť aj námet na dubnickom pečatidle. Asi od polovice 19. storočia ustupujú obecne pečate s vyobrazeným patrónom obce a ostala iba tzv. nápisová pečať s názvom obce. Vývoj názvu obce Dubnica: 1773,1786,1808 Dubnicza, 1863-1907 Dubnica, 1913 Bajmocolgyes, od 1920 Dubnica. Dubnica bola chudobná obec. Veď čo patrilo obci? Hory boli cirkevne, v dedine malo majer panstvo, role patrili miestnym roľníkom a čo mohla vlastniť o-

bec? Keďže sa richtárska debna s agendou presúvala aj s funkciou vždy do domu richtára, obec nemala ani nijaký obecný dom. Kaplnka (zvonica) bola cirkevná, hasičská zbrojnica tu ešte nebola, ani urbársky dom (dnes KD) Takže obec vlastne nemala nič. Až v roku 1901 školu.

Notár bol (v prenesenom význame) zamestnancom štátnej správy, platila ho ale asi obec/mesto. Cely náš dnešný okres bol rozdelený na notariáty, ktoré mali sídlo: Handlová, V. Čausa, Prievidza, Prievidza - okolie, Bojnice, Nováky, Bystričany, Oslany, Račice (dnes Nitrica), Diviaky n/Nitr., N. Rudno, Valaská Bela, N. Pravno a Klacno so sídlom v N. Pravne a Nedožery. Bojnicky notariat mal pole pôsobnosti v dedinách Bojnice, Dubnica, Opatovce n/Nitr., Kocurany, Dolné a Horné Šútovce. Iba väčšie sídla si mohli dovoliť tzv. obecného notára. Tak tomu bolo v Prievidzi, Handlovej a N. Pravne. Každé z týchto sídiel malo viac ako 2500-3000 obyvateľov. Dubnica by si to dovoliť nemohla. Bolo by dobre identifikovať podľa podpisu notára (alebo možno učiteľa či panského úradníka, ktorý vedel písať) a potom porovnať s podpisom zapisovateľa dokumentov napr. zo Šútoviec. Tak by sa dalo určiť, kto písal archívne dokumenty z Dubnice. Na zasadnutí obecnej rady poddanských obcí býval prítomný vždy aj nejaký úradník bojnického panstva (do r. 1848). A možno ten tieto zápisnice aj písal.

Zaujímavosti

Historické názvy Dubnice

1244	terra Dubnice
A 1773, K 1786, L 1808	Dubnicza,
1863 – 1907	Dubnica,
1913	Bajmóc – tölgyes,
1920 – 1960	Dubnica

Dubníckí richtári

1770	Wazan Jano	
1772 - 1773	Schimko Juro	
1774	Valan Jano	
1775	Juro Šimko	
1777 - 1780	Prihoda Jano	
1782 – 1783	Luptovský Martin	
1784	Prjehoda Jano	
1788	Hlobb Ivan	
oo		
1898	Pipíška Pál	
1899	Chlpek Pál	
1900	Dražo Jozef	(Drazso Jozef)
1901	Pipíška Jozef	
1902 – 1923	Dražo Jozef	
1923 – 1927	Šimko Pavel	
1928 – 1936	Pipíška Tomáš	
1937 – 1940	Šimko Štefan	
oo		
1946 – 1948	Jozef Priehoda	
1949	neobsadený	
1950 - 1960	Jozef Priehoda	

Ukážka pečiatky zo Zápisnic o hospodárení obce:

1897

Miestne prezývky

Dubničania – melenčiari podľa melencov do najčastejšie varenej polievky miestnych obyvateľov

Bojničania – pľúckari podľa najčastejšie pripravovaného jedla z kačacích a husacích pľúcok

Prievidžania – bôbári podľa najčastejšie pripravovaného jedla z bôbov.

Súčasnú názvy Dubnických ulíc

Školská, Dubnická, Komenského, Hečkova, Kpt. Nálepku 47, Moyzesova 37, Velvárska 33, Bottova, 1. mája, Rázusa, Banická, Štúrova, Kukučínova, Tále, Lesná, Tajovského, Hollého, Školská 83-125

Spomienky pamätníkov

KEĎ CHODILI BUBNÁŠ SO ZVONÁROM

Zasneženou ulicou kráča postava s lampášom v ruke. Zastaví sa a tiahlym hlasom už po niekoľkýkrát do nočného ticha odspieva: „Odbila dvanásť hodina, ochraňuj nás Panna Mária...“. Takto nejakto to vyzeralo, ani nie tak dávno, čo aj po bojnických i dubnických uličkách prechádzal nočný vartáš. Bdel nad pokojným spánkom ostatných.

Hovorí Dominik Pipiška: „Môj otec túto prácu vykonávali veľa rokov. Boli obecným hlásnikom. To zahŕňalo „bubnáša“, ktorý bubnoval a nočného vartáša, ktorý dával pozor v noci. Pred polnocou od jedenástej do rána do štvrtej hodiny. Každú hodinu hlásili, aký je čas. Pritom spievali známy veršík. V lete v čase žatvy chodil vartáš aj z domu do domu ako hliadka. Keď hlásili poslednú hodinu, mal vraj už iný veršík. To budú iste vedieť starší pamätníci. K atmosfére prichádzajúcich Vianoc bezpochyby patrí zvon. Zvon v obnovej zvoničke v Dubnici už tak často nepočuť. V minulosti to však bolo iné. „Zvoniť začal starý otec Ján Luptovský okolo roku 1938. Po roku 1965 zvonenie prevzal otec s mamou a keď aj oni už boli starší a nemal kto zvonievať, tak som to prevzal ja. Zvonievali sme až dovtedy, kým sa v roku 2000 nepostavil nový kostol,“ spomína Tomáš Luptovský, dubnický zvonár. A ako vyzeral deň zvonára? „Zvonievalo sa ráno, na obed a večer. Príležitostne sa zvonievalo na obrady, keď niekto umrel, alebo sa ženil. Zvonievalo sa tiež, keď bola veľká búrka. Starší ľudia hovorovali, že sa tak oblaky rozoženú.“

Starý dubnický zvon však nezmlkne. Pán Luptovský prisľúbil, že ak bude niekto chcieť, zazvoní. Či už pri prvom vítaní alebo poslednej rozlúčke. A možno aj na Vianoce.

Zabudnuté zaujímavosti

tehelňa v Dubnici – bola postavená v roku 1910 a stále na mieste, kde dnes stojí budova potravín Jednota – LUNA ako aj parku a dnešnej ulice Tehelná. Pôvodní majite-

lia sa presťahovali do Nedožier. Po rozobratí tehelne začala výstavba dnešnej LUNY a rodinných domov na Tehelnej ulici.

Jamy na bielu keramickú hlinu (kaolín) – boli nad Dubnicou v obore pri Kanianke a nad Rybníčkami.

Ťažba hliny na výrobu tehál pre tehelnú – v 3 jarkoch nad Dubnicou smerom na Kanianku

Konský cintorín pri napájadle dobytky a salaštek – v miestach pod kopcom Hradisko za dnešným futbalovým ihriskom

Vápenka – pre rekonštrukčné potreby hradu vybudovalo v 19. storočí panstvo v Bojniciach malú vápenku. Vápenec sa lámal na kopanici Jozefa Pipíšku, ktorému panstvo platilo od jednej pece vypáleného vápna 2 rakúske zlatky.

Mohyly ľudu lužickej kultúry boli objavené aj v Dubnici. Ojedinelý nález bronzových pamiatok z doby bronzovej

povesti, historky, prezývky

Názov Dubnica (maďarský názov Dubnicza) obec dostala údajne podľa hojne rastúcich dubových lesov v jej okolí.

Historika o Hradisku

Jedna historka hovorí, že Bojnický zámok mal stáť na kopci Hradisko ale keď ho začali stavať, druhý deň vždy niekto premiestnil stavebný materiál na miesto, kde dnes stojí Bojnický zámok.

Historika o hájnikovi

Hájnikom v miestnych lesoch bol v roku 1860 istý Zajac, ktorý údajne v krčme prepil, alebo v kartách prehral veľa peňazí. Keďže nemal uvedenú čiastku peňazí na zaplatenie a bál sa to doma povedať svojej manželke, spáchal sebevraždu zastrelením sa v lese medzi Bohátkou a kopcom Hradisko. Na tomto mieste dodnes stojí malý pamätník, ktorý udržiavajú miestni poľovníci.

Miestne kuchárske recepty

Melencová hubová polievka

Tuk, 1 cibuľu, mletú červenú papriku, 300 g hríbov, rascu, 4 zemiaky, hrubú múku, 1 vajce, 1 lyžicu hladkej múky, petržlenovú vňať.

Na tuku speníme nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme mletú červenú papriku, pokrájané hríby (alebo vopred namočené sušené hríby), rascu a podusíme. Zalejeme vodu, pridáme na kocky pokrájané zemiaky. Keď sú zemiaky mäkké pridáme melence, ktoré pripravíme zmiešaním vajca a hrubej múky a postrúhaním cesta na hrubom strúhadle. Keď sú melence mäkké, pridáme zasmažku z tuku a hladkej múky. Nakoniec pridáme nadrobno pokrájanú petržlenovú vňať.

Osobnosti so vzťahom k Dubnici

Leopold Drábek

Učiteľ z Dubnice, ktorý sa stal v roku 1927 členom spolku Muzeálna slovenská spoločnosť.

Majster Jozef Pekara (1920 - 2005)

Počas prvých aprílových dní roku 2005 nás opustilo mnoho osobností, v tieni rozlúčok s pápežom Jánom Pavlom II a humoristom Stanom Radičom sa však zabudlo na úmrtie významného umelca – **Majstra Jozefa Pekaru**. S jeho menom je spojený hlavne unikátny **Slovenský Betlehem v Rajeckej Lesnej**, no ja Vám jeho dielo priblížim aj prostredníctvom doposiaľ nie

príliš známeho interiéru malého kostolíka **Sedembolestnej Panny Márie v Bojniciach - Dubnici**.

Jozef Pekara z Rajeckých Teplíc sa narodil aj zomrel v tom istom roku ako Ján Pavol II. Prežil 85 rokov naplnených kreatívnou prácou, no po smrti manželky v roku 2003 začal aj jeho životný entuziazmus postupne upadať a v **utorok 5. apríla 2005 jeho srdce dotklo**. S drevom je jeho život spojený už od malička, jeho otec pracoval ako debnár a brat bol rezbárom. Na štúdiá rodina financie nemala, no nakoniec zakotvil u majstra Jozefa Breštenského a ako rezbársky učeň vytvoril mnoho hodnotných diel, od výzdob kostolov po sochy Jánošíka a Svätého Jozefa. Po znárodnení fabriky pracoval 30 rokov ako návrhár vo výrobnom družstve Rezbár v Rajci.

No s Bojniciami je spätý aj inak. Žije tu jeho dcéra **MUDr. Jarmila Jendrejovská** a aj jej zásluhou a presvedčania môžeme dielo Majstra Pekaru obdivovať v interiéri **kostola Sedembolestnej Panny Márie v mestskej časti Dubnica**.

Autor článku: Peter Cagáň

Július Blaho (3.7.1908 – 9.9.1988) – rezbár, oltárostaviteľ, poľovník, gazda,...

Narodil sa v Bojniciach Paulíne Blahovej (rodená Múdra) a Jozefovi Blahovi, ako najstarší zo 6 detí. V roku 1930 absolvoval vojenskú službu u cyklistickej roty v Milovicích (dnes ČR). Po ukončení „meštianky“ sa stal učňom u oltárostaviteľa Jozefa Sziklaia v Novákoch. Realizoval s ním mnohé oltáre, sochy, krížové cesty a zariadenia do kostolov v okolí Nitry, Bánoviec nad Bebravou a Trenčína. Na prosbu majstra Sziklaia po jeho smrti dokončil oltár v Močenku.

V 30-tych rokoch pracoval u Sziklaia a neskôr ako stolár, rezbár a oltárostaviteľ u misionárov na Zobore v Nitre, kde vyrobil nové okná na kalvárii a opravoval oltáre. Dňa 16.10.1937 sa oženil s Jozefínou Dražovou z Dubnice. Na svadbu žiadali výnimku na povolenie na sobáš v sobotu od prepošta Medveckého, ktorý ich aj sobášil. Po svadbe sa presťahoval do Dubnice, do domu a na gazdovstvo, ktoré stálo na mieste dnešného kostola Sedembolestnej Panny Márie. Malí spolu 4 deti, tretie dieťa im zomrelo ako maličké.

Počas 70-tych a 80-tych rokov 20. storočia pracoval v SNM – Zámok Bojnice ako konzervátor. Reštauroval viaceré drevené sochy a súsošia (napríklad súsošie Posledná večera, sochy sv. Juraja a anjelov svetlonošov z Lazian, ...).

Bol zakladajúcim a dlhoročným členom Poľovníckeho združenia v Bojniciach.

Miestne atrakcie a zaujímavosti

Chránené nálezisko Pod grúňom

Lokalita sa nachádza na mokradných lúkách nazývaných Pod grúňom – Sedliská, severne od Bojníc v časti Dubnica. Patrí k posledným vodným a močiarnym biotopom v okolí Bojníc. Charakter lokality vyhovuje rôznym druhom obojživelníkov ako miesto na rozmnožovanie, ale aj na zimovanie. Z chránených druhov má najvýznamnejšiu funkciu pre Salamandru škvrnitú (*Salamandra salamandra*), ktorá má stále menšie možnosti na rozmnožovanie. Rozmnožujú sa tu aj ďalšie druhy ako sú rosnička zelená (*Hyla arborea*), Kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a ropucha obyčajná (*Bufo bufo*). Územie slúži aj ako zástavka pre rôzne druhy vtákov pri jarnej a jesennej migrácii v husto osídlenej a intenzívne poľnohospodársky využívannej krajine. Na základe zoo-

logických výskumov bola na území zaznamenaná prítomnosť 58 druhov vtákov, 3 druhy plazov a 5 druhov obojživelníkov – medzi nimi podstatná časť ohrozených a chránených druhov.

V zimných mesiacoch tu hniezdi zákonom chránený vták Močiarnica tichá (*Lymnocryptes minimus*)

Rozbor vody z dubnických prameňov – výsledky skúšky zo dňa 25. 1. 2007:

Voda z prameňa v lokalite pod grúňom

sírany (mg/l)	22,8 ± 2,0
sodík (mg/l)	0,7 ± 0,1
draslík (mg/l)	0,4 ± 0,1
horčík (mg/l)	24,0 ± 1,2
vápnik (mg/l)	62,2 ± 3,0
chloridy (mg/l)	3,2 ± 0,5
dusičnany (mg/l)	1,86 ± 0,18
dusitany (mg/l)	0,022 ± 0,008
amónne ióny (mg/l)	< 0,003

Voda z prameňa v lokalite pod futbalovým ihriskom v Dubnici

ukazovateľ	výsledok
sírany (mg/l)	24,0 ± 2,0
sodík (mg/l)	0,9 ± 0,1
draslík (mg/l)	0,4 ± 0,1
horčík (mg/l)	25,0 ± 1,2
vápnik (mg/l)	61,1 ± 3,0
chloridy (mg/l)	2,9 ± 0,5
dusičnany (mg/l)	1,49 ± 0,13
dusitany (mg/l)	0,020 ± 0,007
amónne ióny (mg/l)	< 0,003

Náučný chodník Dubnica:

Potraviny LUNA – Kostol Sedembolestnej Panny Márie – mokrad' Pod grúňom – Dubnický prameň – Vápenné – Vápenné pece a jamy – sedlo Bohátka – kopec Hradište – NKP Hradisko

Dubnickí hasiči

Najstarším celoštátne registrovaným pokusom o vybudovanie protipožiarnej ochrany bol návrh reformy z roku 1689. Pojednával o prestavbe uhorskej administratívy v oblasti súdництва, obchodu priemyslu, kolonizovaní krajov odňatých Turkmi, daňovej reforme a protipožiarnej ochrane. Prvým doteraz známym historickým dokumentom o požiarnictve na hornej Nitre je príkaz Alexandra Balogha slúžneho Nitrianskej stolice, ktorý bol vydaný v roku 1732. Týmto dokumentom nariaďuje

richtárom miest a obcí hornej Nitry, aby boli v strehu proti požiarom a podpaľáčom.. Hlavným problémom boli vtedy drevené domy so slamenými strechami.

Z ďalších dokumentov o požiarnej ochrane na hornej Nitre sa zachovala kniha prísah mestských zamestnancov z roku 1731. V nej sú evidované prísahy nočných strážnikov a hlásnikov, ktorí mali svedomito bdieť nad tým, aby nevznikol požiar a v prípade jeho vzniku vyhlásiť poplach. Nočná stráž bola na hornej Nitre zrušená až 31. decembra 1955 na základe uznesenia rady ONV (Okresného národného výboru).

Ďalšie predpisy o požiarnej ochrane pochádzali z 18. storočia pod názvom „Desať kráľovských miestodržiteľských nariadení“, ktoré boli vydané v rokoch 1736-1778 Máriou Teréziou a Jozefom II.

Sedemdesiate roky 20. storočia sú začiatkom zakladania dobrovoľných hasičských zborov v okrese Prievidza. Prvý dobrovoľný hasičský zbor na hornej Nitre bol založený v roku 1875 v Osľanoch, ďalej v roku 1885 v Prievidzi, v roku 1877 v Bystričanoch, v roku 1883 v v Zemianskych Kostolľanoch, v roku 1892 v Bojniciach a Opatovciach nad Nitrou.

Po dlhších prípravách bol založený 8. mája 1892 hasičský zbor. Od svojho vzniku mal 2 čaty. Jednu tvorili obyvatelia Bojníc a Dubnice, druhú obyvatelia Opatoviec a Kucúrian. Zbor mal 61 príslušníkov a bol vybavený odevom z vlastných prostriedkov, no bez technickej výzbroje. Až v roku 1894 obec zakúpila 2 striekačky. Hasičský zbor plnil i významné osvetové a kultúrne poslanie v obci.

Požiarna ochrana 20. storočia

Prvé dobrovoľné hasičské zbory sa začínajú zakladať na Slovensku v 60-tych rokoch 19. storočia. Dovtedy hasenie požiarov bolo zverené cechom. V Bojniciach povinnosť hasenia požiarov prevzal na seba tesársky a murársky cech.

Zakladajúce valné zhromaždenie dobrovoľného hasičského zboru sa konalo 8. mája 1892 na čele s mestským farárom J. Tomaškovičom. Zbor mal 2 čaty. Prvá sa skladala z mužov Bojníc a Dubnice a druhá čata sa skladala z mužov Opatoviec nad Nitrou a Kocúrian. Hlavným veliteľom bol Štefan Skokánek – správca bojnického veľkostatku. V Bojnickej čate bolo 44 mužov na čele s veliteľom čaty F. Kozderkom, tajomníkom A. Podstúberom, pokladníkom I. Veselým, veliteľom lezcov F. Cmarkom, veliteľom striekačky J. Zmeškalom a trubačom M. Matejíčkom.

Prvé záznamy o založení Dobrovoľnej hasičskej čaty v Dubnici sú zápisnice zo dňa 16.9.1926. Bola súčasťou hasičského zboru v Bojniciach. Účinkovala ako 2. čata v zbere.

Zvolení boli títo členovia:

Viliam Šimko – veliteľ (narodený 15.7.1890, záhradník)

Ján Rajecký – zástupca veliteľa (narodený 25.11.1893, roľník)

Ján Jurík – tajomník (narodený 16.12.1897, roľník)

Jozef Jurík – veliteľ čaty (narodený 30.1.1903, roľník)
 Ján Chlpek - zástupca veliteľa čaty (narodený 29.11.1897, roľník)
 Michal Adamík – vodič čaty (narodený 1898, roľník)
 Michal Pipíška – trubač (narodený 16.9.1901, roľník)
 Štefan Pipíška, Vavrinec Pipíška, Michal Hraňo – člen

Schádzali sa jeden krát za rok na valnom zhromaždení v januári u niektorého z činovníkov. Určili si plán činnosti a riešili problémy. Cvičenia robili od apríla do konca septembra šesťkrát. Na zakladajúcom zhromaždení požadovali rozdelenie hasičského zboru a zakúpenie striekačky, nakoľko si ju museli požičiavať z Bojníc. Školenia mávali cez zimu do februára každú sobotu šesťkrát.

Na jeseň 1929 dostali hasičskú striekačku, ktorú uskladnili v hasičskom sklade v budove bývalej starej krčmy.

Záver

Cieľom tejto brožúry je pripomenúť všetkým občanom Dubnice, ktorá je dnes miestnou časťou Bojníc a postupne novou výstavbou zaniká, aby starším pripomenula chvíle mladosti a mladším a tým, ktorí z nej nepochádzajú a žijú tu, bola informáciou o netradičnom okolí a jej zaujímavej histórii. Aby najmä tí mladší boli hrdí na jej minulosť a našli správnu niť, na ktorú možno nadviazať tak, aby budúcnosť mala pevné korene v tom, čo v minulosti bolo dobré a správne. Aby sa vyhli chybám minulých generácií, lebo minulosť nás všetkých môže naučiť múdrosti pokiaľ ju budeme pozorne a trpezlivo spoznávať. Ten kto dobre pozná minulosť svoju, svojho okolia a národa, bude správne vedieť meniť budúcnosť tak, aby bol život nás všetkých lepší a zmysluplnejší.

Ing. Malát Gustáv

Použitá literatúra

- § M. Remiášová: Zpráva z výskumu lokality Hradište (uložené u OZ Melenčari)
- § Novák: Bojnice a okolie, Brno, 1924
- § Milan Majtan: Názvy obcí na Slovensku za ostatných 200 rokov, Bratislava 1972
- § Jan Kováč: Bojnice, Stredoslovenské vydavateľstvo, 1967
- § Brožúra: Jubilujúce Bojnice 1366 – 1991, vydal Mestský úrad Bojnice, 11/1991
- § Budinský – Krička, Vojtech: Slovensko v dobe bronzovej a halštatskej.
- § Slovenské dejiny, I. diel. Bratislava : SAVU, 1947
- § Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, Novozámocká 273, 951 12 Ivanka pri Nitre, tel. č. 037/ 6564263
- § Štátny archív v Nitre, pobočka Bojnice, Obvodný notársky úrad v Bojniciach, Zápisnice obecného zastupiteľstva za roky 1897 – 1946
- § Štátny archív v Nitre, pobočka Bojnice, Obvodný notársky úrad v Bojniciach, Zápisnice Okresného národného výboru v Prievidzi z roku 1960
- § <http://cagan.blog.sme.sk/c/7516/Majster-Jozef-Pekara-1920-2005.html>
- § Ján Brtek: Príroda horného Ponitria, vydavateľstvo Osveta š.p., Martin 1990

§ Protokol o skúške číslo 1668/07, VÚP a.s. Prievidza, akreditované laboratóriá AT-BEL, Nábřežná 4, 971 04 PRIEVIDZA, Tel.: 046/5430 841 Fax: 046/5430 261, E-mail: halmo@vupas.sk